

Invandring

Lidet Workus enda önskan är att få ett eget pass. Det skulle fungera som identitetsbevis och med det skulle hon kunna resa utomlands ibland. I mer än 1,5 år har hon försökt få ett pass, utan resultat. Inget tyder på att saken ändras den närmaste tiden. TEXT Jeanette Björkqvist • FOTO Robert Seger

Fånge i Finlands

byråkrati

TACKSAM. Trots alla problem med myndigheterna understryker Lidet Worku att hon är glad för all hjälp Finland gett henne.

Det kan förstå te sig banalt att önska sig ett pass med en sådan passion att man ser sig tvungen att vända sig till tidningen. Men för den här unga kvinnan, som uppgivet leende sitter här i en blå soffa i en etta i Nådendal, har detta märkvärdiga officiella dokument kommit att bli något av en symbol för ett begynnande vuxenliv som varit kantat av byråkratiska turer som inte kan beskrivas som annat än absurda.

Den blå soffan hon sitter i är hennes egen. För Lidet, 21, har (än så länge) ett uppehållstillstånd och hon har ett finskt personnummer och hon har ett jobb som personlig assistent med en lön som hon bland annat använt till att köpa en egen soffa och hyra en bostad för.

– Det är bara det, säger hon och tar upp ett litet plastkort, att det här uppehållstillståndet inte duger som id-bevis så varje gång jag går till banken för att uträtta ärenden är det upp till banktjänstemannen att bestämma om jag får eller inte får lov att göra det. Jag får inte resa med detta. Jag vet egentligen inte riktigt vad det här duger till. Men det är det enda dokumentet jag har.

Terroriserad av styvpappan

Lidets historia har naturligtvis börjat långt innan den här novemberdagen 2013 då vi sätter oss ner i soffan i hennes hem, som ligger invid ett av de sedan länge turisttomma promenadstråken i Nådendal. Den började i början av 90-talet i Etiopien då Lidets mamma träffade en ny man som kom att bli den då fyra år gamla faderlösa flickans nya styvfår. Hon undviker att svara direkt på frågorna om vad som hände under de tio år som förflöt mellan det att styvpappan flyttade in och den dag då den fjorton år gamla Lidet slutligen rymde hemifrån.

– Han var inte bra för mig. Det blev väldigt svårt när han fick sparken från sitt jobb och tvingade oss att flytta ut till landsbygden, långt bort från Addis Abeba där jag kände mig hemma. Plötsligt blev promenaden till skolan lång, över en timme dit och tillbaka. Situationen var svår, utvecklingen där låg långt efter stadens verklighet. Min vardag var besvärlig.

Vi förstår att det handlat om väldigt mycket annat än skolvägar. Det har handlat om aggression, om våld, om olika former av oacceptabla och grova påhopp på flickan, om att styvfaderns hat mot henne förvärrats sedan han fått två egna döttrar med Lidets mamma. Det har också handlat om en handlingsförlamad mamma som under tio år låtit olika slag av hemskheter ske, trots att Lidet farit så illa att hon slutligen i uppgjaget tillstånd flytt till sin mormor.

– Egentligen hade jag nog gett upp då. Men mormor var en handlingskraftig kvinna. Hon sålde allt hon hade och fick ihop 10 000 euro. För de

Läs mer på nästa sida >>

Invandring

”Mitt liv är slutet tills jag får ett pass”

pengarna köpte hon en plats av människosmugglare som tog folk ut ur Etiopien. Jag var inte riktigt säkert på vart jag var på väg men jag visste att jag äntligen kom bort från honom.

Byråkratisk berättelse

I oktober 2008 anlände hon till en flyktingmottagning för minderåriga i Åbo. Efter en genomgång och utvärdering av flickans berättelse beviljade Migrationsverket året därpå henne tillfälligt uppehållstillstånd med stöd av den paragraf i utlänningslagen som handlar om individuella mänskliga orsaker.

Här hade i bästa fall en helt annat slags historia kunnat börja. Den skulle ha handlat om hur en traumatiserad ung flicka får vård, sakkunnigt stöd och fungerande verktyg för att skapa sig ett liv utan en enda släkting i sin närhet i ett helt främmande land.

I verkligheten började en byråkratisk berättelse som fortfarande pågår. Och hur slutet ser ut vet ännu ingen.

Även om historien är väldigt mycket mer komplicerad än så, så har passet kommit att bli symbolen för hur godtyckliga myndigheter kan sätta käppar i hjulet för en ung kvinna, som i fem år försökt skapa sig en plats som fullvärdig medlem i sitt nya hemland. Efter att ha haft tillfälliga utlänningspass vägrade Finland nämligen i år att bevilja henne ett nytt. I stället uppmanades Lidet Worku att åka till Etiopien och skaffa passet där.

Ekvationen var omöjlig. Dels hade hon inget pass och då kunde hon omöjligt resas någonstans. Dels var tanken på att återvända till Etiopien ens för att hämta ett dokument traumatisk. Och dels skulle resan ha varit väldigt dyr.

Närbästa alternativet blev Etiopiens ambassad i Stockholm dit Lidet också reste, tillsammans med Amélie Tiisanen som engagerat sig i flickan alltsedan den dag hon anlände. De ansökte om passet och betalade 515 svenska kronor för det. Därefter krävde de etiopiska myndigheterna plötsligt att få hennes officiella födelsebevis. Något sådant har hon, likt många andra som av olika orsaker flytt sina hemländer, inte. För att få det borde hon återigen ha rest till Etiopien och sökt reda på det. Den ofullständiga passansökan blev hos ambassaden och dessutom vägrade man att ge Lidet en officiell redogörelse för att man vägrar ge ett pass åt henne.

Den redogörelsen skulle Lidet ha behövt för att kunna bevisa för de finska myndigheterna att hon för-

ENDA PAPPRET. Lidet Workus uppehållstillstånd gäller fram till hösten detta år. Sedan börjar förvecklingarna med att förnya det, samtidigt som kampen för att få ett främlingspass pågår.

sökt allt hon kan för att få ett etiopiskt pass. Utan noggranna bevis på den processen får hon nämligen inget utlänningspass.

Hur känns det här?

– Mitt liv är slutet tills jag får ett pass. Jag vet inte riktigt varför det är så här. Jag har vänner i motsvarande situationer, som bor i Helsingfors. De har fått utlänningspass. Jag har inte fått.

Svårt utan id-bevis

Problemet kärna är att Finland är ett id-fokuserat land. Har du inte ett godkänt dokument på vem du är stängs många dörrar.

– Jag har tagit körkort och betalat för det men jag får inte ut det för att jag inte har ett id-bevis. Jag måste gå till samma banktjänsteman varje gång jag behöver uträtta bankärenden eftersom hon är snäll och hjälper mig, fast hon kanske inte skulle få göra det. Jag arbetar och betalar skatt men jag får inget bankkort. Jag kan inte söka till någon utbildning utan id-bevis.

En jurist har visserligen ansökt om rätt att överklaga Åbo förvaltningsdomstols beslut att vägra ge Lidet ett utlänningspass. Men det är oklart om hon får rätt att överklaga, och får hon det är det ändå högst osäkert att beslutet att vägra henne pass hävs. Det kan alltså sluta med att hon får ett nytt tillfälligt pass. Mer sannolikt slutar det med att hon inte får det, och att det passlösa livet fortsätter.

Medan krokigheterna kring passet pågår måste hon också förbereda sig på att på nytt ansöka om uppehållstillstånd eftersom det fyra år långa tillståndet går ut nästa år. I teorin kunde hon då försöka få ett permanent uppehållstillstånd, och kanske någon dag också medborgarskap, men alla dessa turer kräver djupa insikter och förmåga att orientera sig i ett system som är allt annat än lättillgängligt.

– Jag är ju tacksam för allt Finland gett, det är ett bra land. Men får jag någon gång de här pappren ordnade tror jag att jag vill flytta till Sverige.

Varför?

– När vi reste dit för att ansöka om det etiopiska passet gick jag på stan, i butiker. Och vet du, ingen tittade på mig, ingen brydde sig. Här är jag alltid annorlunda. Här finns alltid någon som säger någonting, om att jag är mörk eller om att jag talar ett annat språk. Det händer på stan, i köer, i butiker. En gång kom till exempel en expedit och rev bort en klänning som jag tittade på. Hon tänkte säkert att en sådan som jag inte har råd att köpa den. Men varför fick jag inte ens titta på den?

029 080 1313, jeanette.bjorkqvist@hbl.fi

Snåriga regler

• **En utlännings som befinner sig i** Finland kan få främlingspass enligt en lång lista med kriterier, bland annat om han eller hon inte kan få pass av en myndighet i sitt hemland. Passet kan också utfärdas om personen fått uppehållstill-

stånd på grund av tillfälligt skydd eller inte har något giltigt resedokument.

• **Främlingspass kan** beviljas för högst fem år.

• **Avgörande om vem** som uppfyller

kriterierna tas av myndigheterna.

• **I Lidets fall** är det Migrationsverket som ansett att hon inte kunnat bevisa att hon inte får ett pass av sitt eget hemland.